

ทบทวนก่อนเรียน คำบรรยายเนติบัณฑิต ภาคสอง สมัยที่ ๗๒
คำบรรยายเนติบัณฑิต แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ที่น่าสนใจ
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค ๑ (ภาคปกติ) ชุดที่ ๑

อ.ศิริชัย ศิริกุล

คู่ความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ บัญญัติว่า

“เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตน ต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้”

ตามบทบัญญัติดังกล่าวอาจแบ่งการเสนอคดีต่อศาลหรือการเป็นคู่ความในคดี ตามลักษณะของคดีได้เป็น ๒ ประเภท คือ คดีมีข้อพิพาท และคดีไม่มีข้อพิพาท

๑. คดีมีข้อพิพาท

การเสนอคำฟ้องเป็นคดีมีข้อพิพาทซึ่งคู่ความ ๒ ฝ่าย เป็นกรณีที่โจทก์ถูกจำเลย โต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง โจทก์จะเสนอคดีต่อศาลได้โดยทำเป็นคำฟ้องยื่นต่อศาล เพื่อที่จะฟ้องคดีให้ศาลมีคำพิพากษาที่เป็นการรับรอง ค้ำครอง หรือบังคับตามสิทธิที่ผู้ยื่นฟ้องมีอยู่ นอกจากนี้ ในกรณีที่โจทก์มีสิทธิยื่นคำขอต่อศาลในชั้นบังคับคดีได้ ถ้ามีการโต้แย้งสิทธิเกิดขึ้น โจทก์จะทำเป็นคำฟ้องเป็นคดีมีข้อพิพาทยื่นต่อศาลที่มีอำนาจบังคับคดีตามมาตรา ๕๕ ประกอบมาตรา ๗ (๒) ก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๘๙/๒๕๕๘)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๘๙/๒๕๕๘ ตามคำร้องของผู้ร้องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าโจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินของผู้ร้องโดยไม่

ลว้สยาม ดอกดอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร ผู้พิพากษา

ชอบ เพราะผู้ร้องไม่ได้เป็นลูกหนี้โจทก์ ผู้ร้อง และจำเลยที่ ๑ มีชื่อและชื่อสกุลซ้ำกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีบังคับคดีโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค ๔ ลักษณะ ๒ ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและมีคำขอให้เพิกถอน กระบวนพิจารณาในชั้นบังคับคดีเสียทั้งหมดตั้งแต่มีการยึดทรัพย์ **หาใช่เป็นคำร้องขอตทรัพย์**ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๘ (**ปัจจุบัน มาตรา ๓๒๓**) ตั้งที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยไม่ และตามคำร้องดังกล่าวเป็นคำร้องที่เสนอเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๗ (๒) บัญญัติให้เสนอต่อศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๒ (**ปัจจุบัน มาตรา ๒๗๑**)

การเสนอคดีมีข้อพิพาทต่อศาลโดยทำเป็นคำฟ้องหรือคำคู่ความในคดีมีข้อพิพาท ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ๑) คู่ความเป็นบุคคลตามกฎหมาย
- ๒) มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง

๒. คดีไม่มีข้อพิพาท

การจะนำคดีไม่มีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลมีหลักเกณฑ์อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ ตอนท้าย กล่าวคือ บุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้ที่จะต้องใช้สิทธิทางศาล ส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๘ เป็นหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท ซึ่งคู่ความที่ยื่นคำร้องขอต่อศาลเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทต้องมีสภาพเป็นบุคคล โดยเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

หลักการสำคัญที่บุคคลจะยื่นคำร้องขอต่อศาลได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นจะต้องใช้สิทธิศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา ๕๕ ตอนท้าย มีข้อพิจารณาดังนี้

ลวีสยาม ดอทคอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เติบโตทันทันต วิทยาการ พุทธิพิพาทษา

๑. มีสิทธิหรือหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายแพ่งสิทธิ ได้แก่ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ซึ่งหมายความว่า เป็นประโยชน์ที่กฎหมาย "รับรอง" ว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมาย "คุ้มครอง" คือ คุ้มครองมิให้มีการละเมิด สิทธิรวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วยการฟ้องคดีแพ่งซึ่งเป็นการใช้สิทธิทางศาลจึงดำเนินไปเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษารับรองคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของโจทก์ที่มีอยู่และถูกโต้แย้งแล้วในขณะที่ยื่นฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๔๔๘/๒๕๕๑)

สิทธิตามกฎหมายแพ่งอาจเป็นสิทธิเกี่ยวกับบุคคล สิทธิเรียกร้องหรือหนี้ สิทธิเกี่ยวกับครอบครัว หรือสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งมีอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นที่เป็นกฎหมายแพ่งก็ได้

บุคคลใดจะมีสิทธิหรือทรงสิทธิใดก็ตามเมื่อได้เกิดสิทธิของบุคคลนั้นขึ้นแล้ว ส่วน สิทธิของบุคคลเกิดขึ้นได้อย่างไรต้องพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าได้กำหนด องค์ประกอบที่จะทำให้เกิดสิทธิขึ้นไว้อย่างไรบ้าง การเกิดสิทธิดังกล่าวอาจเป็นการเกิดสิทธิมาแต่ต้น หรือได้รับโอนหรือรับตกทอดมาจากผู้อื่นที่เป็นเจ้าของสิทธิอีกทอดหนึ่งก็ได้

โจทก์ต้องได้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะถ้าได้มาโดยไม่ชอบยอม ไม่มีสิทธิที่จะนำมาอ้างว่าโต้แย้งสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๕๗/๒๕๐๘, ๓๙๕๑/๒๕๕๗)

แต่ถ้าสิทธิที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือระงับไปแล้วก่อนยื่นฟ้อง ก็ไม่มีสิทธิที่จะทำให้เกิดการโต้แย้งสิทธิได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๒๕/๒๕๐๑) เช่น จำเลยชำระหนี้ให้โจทก์ครบถ้วนแล้ว หนี้เป็นอันระงับสิ้นไป โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องขอให้บังคับจำเลย ชำระหนี้ให้โจทก์อีก

สัญญาประนีประนอมยอมความทำให้หนี้เดิมระงับสิ้นไป โดยแต่ละฝ่ายได้สิทธิขึ้นใหม่ตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมาย

ลว้สยาม ดอกดอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร ผู้พิพากษา

แพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๕๒ จึงนำหนี้เดิมมาอ้างว่าถูกโต้แย้งสิทธิไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๘๗/๒๕๒๘)

ส่วนหน้าที่นั้น เมื่อมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลแล้ว บุคคลอื่น ก็มี “หน้าที่” ที่จะต้องปฏิบัติ เช่น ผู้ขายมีสิทธิได้รับชำระราคาจากผู้ซื้อ ส่วนผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องชำระราคา หรือ ผู้ขายฝากมีหน้าที่ชำระภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร คำว่า “หน้าที่” ดังกล่าวน่าจะหมายความถึงความรับผิดชอบด้วย

๒. โจทก์เป็นผู้ที่มีสิทธิหรือหน้าที่ แม้มีกฎหมายแพ่งรับรองสิทธิหรือหน้าที่ แล้วก็ตามแต่มิใช่ว่าหากมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่แล้ว บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้เสมอ การจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้นั้นจะต้องปรากฏว่า บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีสิทธิหรือหน้าที่นั้นด้วยจึงจะฟ้องคดีได้ ซึ่งจะต้องพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าผู้ใดเป็นเจ้าของสิทธิหรือมีหน้าที่นั้น เช่น ในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้ เป็นคู่สัญญาเป็นผู้ที่ถูกกระทำละเมิด เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง

๓. เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น จะต้องปรากฏว่าเป็นข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นนั้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ด้วยจึงจะนำข้อพิพาทนั้นมาสู่ศาลได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๐๓/๒๕๓๔, ๑๕๘/๒๕๓๖, ๕๔๘๐/๒๕๓๗)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๘๐/๒๕๓๗ โจทก์ฟ้องว่ากรมสรรพากรจำเลยนำยึดที่ดินประกาศขายทอดตลาดเพื่อนำเงินไปชำระค่าภาษีอากรที่ ช. ซึ่งมีชื่อเป็นเจ้าของรวมในที่ดินค้างชำระแก่จำเลย แม้ที่ดินตามโฉนดดังกล่าวเป็นถนนที่โจทก์และประชาชนทั่วไปใช้ประโยชน์ผ่านเข้าออกสู่ถนนสาธารณะมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗ ก็ตาม แต่ตราบใดที่จำเลยยังไม่ได้ปิดกั้นถนน โจทก์และประชาชนทั่วไปก็คงใช้ถนนได้ตามปกติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งยังไม่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยขอให้เพิกถอนการยึดทรัพย์

คำว่า **มีข้อโต้แย้ง** ในที่นี้ไม่หมายความว่าต้องมีการโต้เถียงกันในเรื่องสิทธิหรือ หน้าที่แต่หมายความเพียงว่ามีการกระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือหน้าที่กัน

ลวีสยาม ดอทคอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร พุทธิพิพากษา

เท่านั้น การกระทบกระเทือนอันเป็นเหตุให้ฟ้องร้องกันได้นี้ ต้องเป็นการกระทบกระเทือนตามกฎหมายแพ่ง คือ เป็นการกระทบกระเทือนชนิดที่กฎหมายแพ่งให้เกิดสิทธิเรียกร้อง หรือ สิทธิที่จะฟ้องร้องขึ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๕๙/๒๕๓๗, ๑๗๒๘/๒๕๕๕)

สรุปการดำเนินคดีแพ่งต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ มี ๒ กรณี คือ

กรณีแรก เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล โดยดำเนินคดีอย่างคดีมีข้อพิพาท

กรณีที่สอง เมื่อบุคคลมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลโดยการดำเนินคดีอย่างคดีไม่มีข้อพิพาท โดยผู้ที่จะดำเนินคดีแพ่งต่อศาลได้ต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคล

กรณีจำเลยเป็นผู้ที่โต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ เมื่อสิทธิและหน้าที่เป็นของคู่กัน และมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นบุคคลซึ่งมีสิทธิ (เป็นโจทก์) ฟ้องบุคคลที่มีหน้าที่ที่ต้องกระทำการ หรือฟ้องบุคคลที่โต้แย้งสิทธิ (เป็นจำเลย) ได้ แต่จะฟ้องบุคคลอื่นที่มีไม่ใช่ผู้ซึ่งมีหน้าที่หรือ มีใช่เป็นผู้โต้แย้งสิทธิหาได้ไม่

การดำเนินคดีของผู้ไร้ความสามารถ

ถ้าคู่ความคนใดเป็นผู้ไร้ความสามารถ โดยเฉพาะคนที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ที่อายุยังไม่บรรลุนิติภาวะ ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ ย่อมเป็นผู้เสียเปรียบในการดำเนินคดี กฎหมายจึงต้องให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ถ้าคู่ความฝ่ายใดเป็นผู้ไร้ความสามารถจะต้องมีการแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถนั้น แต่ความบกพร่องนี้เป็นความบกพร่องในเรื่องความสามารถเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องอำนาจฟ้อง

ดังนั้น ศาลจึงจะยกเหตุที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๖/๒๕๕๑)

ลว้สยาม ดอกดอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เติบโตทันทันต วิทยาการ พุทธิพิพาทษา

ในกรณีที่คู่ความมรณะซึ่งต้องมีผู้เข้าเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรณะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๒ ถ้าผู้เข้าเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรณะเป็นผู้ไร้ความสามารถก็ยังคงแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถของผู้เข้าเป็นคู่ความ แทนที่ผู้มรณะตามมาตรา ๕๖ เช่นกัน

สำหรับผู้ไร้ความสามารถพิจารณาออกเป็น ๓ กรณี คือ

๑. บุคคลที่เป็นผู้ไร้ความสามารถ

ผู้ไร้ความสามารถ หมายความว่า บุคคลใดๆ ซึ่งไม่มีความสามารถตามกฎหมายหรือความสามารถถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความสามารถ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑ (๑๒)) เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถ บุคคล ซึ่งไม่มีความสามารถหรือความสามารถถูกจำกัด ได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และ คนเสมือนไร้ความสามารถ

สำหรับคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ **จะต้องมีคำสั่งศาล** แสดงว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว คนพิการทุกข์พาลภาพ พุดและเดินไม่ได้ แม้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่หากยังไม่มีคำสั่งศาลให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ อีกทั้งเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว ซึ่งถือว่าฟ้องและดำเนินคดีได้ด้วยตนเอง บิดาของบุคคลดังกล่าวขอที่จะไปดำเนินกร ร้องขอต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณีก่อน ตราบใดที่ศาลยังไม่มีคำสั่งให้ผู้พิการดังกล่าวเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ก็ต้องถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถทำการใดๆ ได้ด้วยตนเองตามกฎหมาย ซึ่งรวมทั้งการฟ้องและดำเนินคดีต่อศาล การที่บิดาของผู้พิการฟ้องคดีแทนบุคคลดังกล่าวโดยศาลยังไม่มีคำสั่งตั้งให้เป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ของผู้พิการ จึงเป็นความบกพร่องในเรื่องความสามารถตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ ศาลรับฟ้องไว้แล้วทำการแก้ไขข้อบกพร่องต่อไปได้ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๘๔/๒๕๕๐)

ลวีสยาม ดอทคอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เติบโตทันทันต วิทยาการ พุทธิพิพากษา

๒. บุคคลที่เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม

ผู้แทนโดยชอบธรรม หมายความว่า บุคคลซึ่งตามกฎหมายมีสิทธิที่จะทำการแทนบุคคลผู้ไร้ความสามารถหรือเป็นบุคคลที่จะต้องให้คำอนุญาต หรือให้ความยินยอม แก่ผู้ไร้ความสามารถในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑ (๑๓))

จากบทบัญญัติดังกล่าว **ผู้แทนโดยชอบธรรม** ได้แก่ ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ ผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถหรือผู้พิทักษ์ ของคนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้แทนโดยชอบธรรมดังกล่าวมีอำนาจที่จะดำเนินคดีแทน หรือให้คำอนุญาต หรือให้ความยินยอม หรือไม่ให้ความยินยอมก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๑๕/๒๔๙๒)

๓. การดำเนินกระบวนการพิจารณาของผู้ไร้ความสามารถ

เมื่อคู่ความเป็นผู้ไร้ความสามารถอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ กรณีผู้ไร้ความสามารถ เป็นโจทก์หรือเป็นจำเลยหรือผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นโจทก์ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๘๔/๒๕๕๐)

ศาลต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ ในเรื่องความสามารถ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

(๑) ผู้ไร้ความสามารถที่เป็นผู้เยาว์

กรณีผู้ไร้ความสามารถเป็นผู้เยาว์ อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ ๒ กรณี คือ

กรณีแรก ผู้เยาว์ดำเนินคดีด้วยตนเองโดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งกรณีนี้ผู้แทนโดยชอบธรรมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้เยาว์มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะดำเนินการด้วยตนเองได้

กรณีที่สอง ผู้แทนโดยชอบธรรมดำเนินคดีแทนผู้เยาว์ กรณีนี้บิดาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือมารดาเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งมีสิทธิฟ้องแทนผู้เยาว์ได้

ลว้สยาม ดอกดอม

เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร ผู้พิพากษา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๑๔/๒๕๓๕ โจทก์ทั้งสามยังไม่บรรลุนิติภาวะอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๖ วรรคแรก ทั้งคดีไม่ปรากฏว่าอำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดาแต่ฝ่ายเดียว ดังเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๖๖ วรรคสอง ต้องถือว่าโจทก์ทั้งสามอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดาทั้งสองคน บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งจึงมีสิทธิใช้อำนาจปกครองโจทก์ทั้งสามได้ มารดาจึงเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมตามมาตรา ๑๕๖๙ มีสิทธิฟ้องคดีแทนโจทก์ ทั้งสามได้

เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมอยู่ในฐานะผู้ต่อสู้คดีและดำเนินคดีแทนจำเลยซึ่งเป็นผู้เยาว์เท่านั้น ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่มีฐานะเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัว แม้ตามกฎหมายผู้แทนโดยชอบธรรมอาจจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ก็ตาม **แต่เมื่อโจทก์มิได้ฟ้องผู้แทนโดยชอบธรรมให้รับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ ศาลก็พิพากษาให้ผู้แทนโดยชอบธรรมรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์เป็นส่วนตัวด้วยไม่ได้** (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๙๑๙๐/๒๕๕๑)

ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นจำเลย แต่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมหรือไม่เข้าดำเนินคดีแทนผู้เยาว์ตามที่ควร **ศาลจะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ วรรคท้ายไม่ได้ (เน้น**)** เพราะมาตรา ๕๖ วรรคท้าย เป็นบทบัญญัติเฉพาะแต่ในกรณีที่ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทนโดยชอบธรรมทำหน้าที่ **ไม่ได้** ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ระวางผลประโยชน์ของผู้เยาว์ ศาลจึงชอบที่จะคอยระวางผลประโยชน์ของผู้เยาว์ให้ตามสมควร ศาลอาจแจ้งไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา และดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๕๒ โดยถอนอำนาจ ปกครองเสียก่อน แล้วจึงดำเนินการตามมาตรา ๕๖ วรรคท้ายต่อไป

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๑๕/๒๕๙๒*** ผู้แทนโดยชอบธรรมจะให้อนุญาตหรือ ยินยอมแก่ผู้เยาว์ที่จะดำเนินคดีหรือไม่นั้น เป็นอำนาจของผู้แทนโดยชอบธรรม **ศาลจะบังคับผู้แทนโดยชอบธรรมให้ดำเนินคดีแทนผู้เยาว์ไม่ได้**

ลวีสยาม ดอกดอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เติบโตทันทันต วิทยากร พุทธิพิพากษา

การหมายเรียกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ (๓) เป็นเรื่องหมายเรียกบุคคลให้เข้ามาเป็นคู่ความ ศาลจะหมายเรียกผู้แทนโดยชอบธรรมให้เข้ามาแก้คดีแทนผู้เยาว์นั้นหากมีกฎหมายสนับสนุนไม่

ในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ หรือไม่เข้ามาดำเนินคดีแทนผู้เยาว์ ศาลจะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีให้ไม่ได้*** เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ วรรคท้าย ให้อำนาจศาลที่จะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีได้ เฉพาะแต่กรณีที่ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมทำหน้าที่ไม่ได้ เท่านั้น

ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกฟ้อง ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอม หรือไม่เข้ามาในคดี ผู้เยาว์อาจขอให้รอคดีไว้หรือศาลสั่งรอคดีไว้เองก็ได้ เพื่อให้ไปดำเนินการถอนอำนาจผู้แทนโดยชอบธรรม แต่ศาลจะหมายเรียกผู้แทนโดยชอบธรรมให้เข้ามาแก้คดีแทนผู้เยาว์ไม่ได้

(๒) ผู้ไร้ความสามารถที่เป็นคนไร้ความสามารถ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๘ วรรคสอง กำหนดไว้ว่า บุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาลของผู้อนุบาล และต้องให้ผู้อนุบาลดำเนินคดีแทน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๕๙/๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ลูกจ้างของจำเลยร่วมชั้นบรรพกรทุกหกล้อถอยหลังด้วยความประมาทเฉี่ยวชนรถจักรยานยนต์ที่ ว. ชั้น เป็นเหตุให้ ว. ทพพลภาพพิการตลอดชีวิต ความรู้สึกตัวและความจำไม่ปกติ ไม่สามารถป้องกันคดีด้วย ตนเองได้ ว. จึงเป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถป้องกันคดีด้วยตัวเองได้ ต้องอยู่ในความอนุบาลและให้ผู้อนุบาลดำเนินคดีแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง

(๓) ผู้ไร้ความสามารถที่เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นทำนิติกรรมเองได้ทุกสิ่งทุกอย่าง เว้นแต่จะต้องด้วยข้อจำกัดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕ ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถจะทำได้เฉพาะเมื่อผู้พิทักษ์ให้ความยินยอม

ลอว์สยาม ดอทคอม

เตรียมสอบ 3 สนาม เติบโตทันทันต วิทยาการ พุทธิพิพากษา

เท่านั้น ผู้พิทักษ์จึงมีอำนาจหน้าที่เพียงแต่ให้ความยินยอมหรือไม่ให้ความยินยอมในการที่คนเสมือนไร้ความสามารถกระทำการที่กฎหมายกำหนดไว้ เท่านั้น แต่ไม่มีบทบาทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้อำนาจผู้พิทักษ์ฟ้องคดีแทนคนเสมือนไร้ความสามารถผู้พิทักษ์จึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๐๕/๒๕๒๓)

การเสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ **ถือเป็นการกระทำ** **อย่างหนึ่งอย่างใดที่คนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน** ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔ (๑๐) ซึ่งการให้ความยินยอมของผู้พิทักษ์ต้องทำเป็นหนังสือ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๐๕/๒๕๒๓, ๑๓๖๕๒/๒๕๕๘)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๖๕๒/๒๕๕๘ โจทก์บรรยายฟ้องว่า โจทก์เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถโดยมี อ. เป็นผู้พิทักษ์ตามกฎหมาย แต่เมื่อปรากฏว่า อ. เป็นผู้ลงชื่อ แต่งทนายความ และทนายความลงชื่อในคำฟ้องในฐานะโจทก์และผู้เรียงพิมพ์ ทั้งโจทก์ก็ไม่ได้มาเบิกความต่อศาล โดย อ. เบิกความแทน จึงเท่ากับเป็นการที่ผู้พิทักษ์เป็นโจทก์ฟ้องคดีแทนคนเสมือนไร้ความสามารถโดยไม่ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินแทนฟ้องโจทก์ จึงเป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์และบกพร่องในเรื่องความสามารถของผู้ที่ฟ้องคดีแทนโจทก์ เมื่อโจทก์มิได้แก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวเพื่อให้คำฟ้องบริบูรณ์เสียแต่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นจนคดีล่วงเลยมาสู่ศาลฎีกาเช่นนี้แล้ว จึงต้องถือว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

ข้อสังเกต คำฟ้องของโจทก์ในกรณีนี้มีใช่เป็นเรื่องที่คนเสมือนไร้ความสามารถ ฟ้องคดีโดยได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์หรือศาลมีคำสั่งให้ผู้พิทักษ์ฟ้องคดีแทนในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถเสนอคดีต่อศาลได้ด้วยตนเองตามเงื่อนไขของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔

๔. การแก้ไขเมื่อพบความบกพร่องในเรื่องความสามารถ

เมื่อมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาไปแล้ว หากพบความบกพร่องในเรื่องความสามารถก่อนศาลมีคำพิพากษา เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความยื่นคำขอโดย

ลว้สยาม ดอกดอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร ผู้พิพากษา

ทำเป็นคำร้องต่อศาลแสดงเหตุบกพร่องในเรื่องความสามารถ ศาลต้องทำการสอบสวนในเรื่องความสามารถของผู้ขอหรือของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อพบว่ามี การบกพร่องในเรื่องความสามารถ ศาลมีอำนาจสั่งให้แก้ไขข้อบกพร่องนั้นเสียให้ บริบูรณ์ภายในกำหนดเวลาที่ศาลสั่งได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ วรรคสอง กรณีการแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่อง ความสามารถนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ บัญญัติไว้ ต่างหากจากบทบัญญัติเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมฟ้อง ตามมาตรา ๑๗๙ ถึงมาตรา ๑๘๑ โดยให้เป็นเรื่องที่คุณความจะขอแก้ไขให้บริบูรณ์ได้ไม่ว่า เวลาใดๆ ก่อนศาลมี คำพิพากษา การแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถจึงไม่อยู่ในบังคับว่า จะต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลก่อนวันขึ้นสองสถานหรือวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๗ วัน ดังเช่นการแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การตามมาตรา ๑๘๐ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๕/๒๕๑๗) อย่างไรก็ตาม แม้ศาลชั้นต้นพิพากษาคดีแล้วโจทก์ก็ยังแก้ไข ข้อบกพร่องในชั้นศาลสูงได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๖๒/๒๕๕๗ การแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่อง ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ วรรคสอง ที่ บัญญัติว่า ไม่วาเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษานั้น เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่ใช้ได้ใน ทุกชั้นศาล **มิได้หมายความว่าถึงก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษานั้น**

๕. ความสามารถที่บกพร่องสิ้นสุดลง

การบกพร่องในความสามารถ ย่อมสิ้นสุดเมื่อผู้ใดมีความสามารถมี ความสามารถ สมบูรณ์ตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้เยาว์ได้บรรลุนิติภาวะในระหว่าง การพิจารณา จึงไม่มีเหตุที่จะต้องแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถอีก (คำ พิพากษาฎีกาที่ ๑๑๔๕/๒๕๒๓, ๖๒๓/๒๕๑๙ (ประชุมใหญ่))

กรณีผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๒๓/๒๕๑๙ (ประชุมใหญ่) ในขณะที่โจทก์ที่ ๔ ฟ้องคดี โจทก์ที่ ๔ ยังเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมเข้าดำเนินคดีแทน และ ไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้ฟ้องคดีด้วยปรากฏขึ้นในศาล ฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า อำนาจฟ้องของผู้เยาว์นั้นมีอยู่เป็นแต่เพียงบกพร่องใน

ลว้สยาม ดอทดอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร ผู้พิพากษา

เรื่องความสามารถ ซึ่งความบกพร่องนี้ศาลมีอำนาจได้สวนและแก้ไขให้บรรณินได้ ตามมาตรา ๕๖ ก่อนศาลพิพากษาคดี ถึงแม้ศาลชั้นต้นจะพิพากษาไปก่อนโจทก์ บรรณินดีภาวะก็ตาม แต่เมื่อคดีขึ้นมาสู่ศาลฎีกา และในระหว่างการพิจารณาของ ศาลฎีกา โจทก์ที่ ๔ มีอายุเกิน ๒๐ ปี บรรณินดีภาวะ แล้ว จึงไม่มีเหตุอันใดที่ จะต้องให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถอีก โจทก์ที่ ๕ ย่อมมีอำนาจ เป็นคู่ความด้วยตนเองได้และถือว่ามีอำนาจฟ้องมาแต่ต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๐๕๖/๒๕๕๙ แม่โจทก์ร่วมที่ ๑ กับ น. บิดาโจทก์ ร่วมที่ ๒ จดทะเบียนหย่ากับโจทก์ร่วมที่ ๑ โดยระบุให้โจทก์ร่วมที่ ๒ ซึ่งเป็นบุตร ยังไม่บรรณินดีภาวะอยู่ใต้อำนาจปกครองของ น. บิดา ตามที่ตกลงกัน น. จึงเป็นผู้ มีอำนาจปกครองโจทก์ร่วมที่ ๒ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๒๐ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๑๕๖๖ วรรคสอง (๖) โจทก์ร่วมที่ ๑ จึงไม่มี อำนาจปกครอง และไม่มีสิทธิกระทำการแทนโจทก์ร่วมที่ ๒ ก็ตาม แต่การที่โจทก์ ร่วมที่ ๑ ยื่นคำร้องขอคำสั่งใหม่ทดแทน เรียกค่าเสียหายต่อชื่อเสียง ค่าเสียหาย ต่อร่างกายและจิตใจ ค่าเสียหายต่อเสรีภาพ ค่าเสียหายที่ได้รับทุกขุทรมานของ โจทก์ร่วมที่ ๒ ถือได้ว่าเป็นการกระทำแทนหรือทำในนามของโจทก์ร่วมที่ ๒ ซึ่ง เป็นผู้เยาว์ แม้ขณะยื่นคำร้องดังกล่าว จะมีได้เป็นไปตามบทบัญญัติว่าด้วย ความสามารถของบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๐ แต่เมื่อนับอายุของ โจทก์ร่วมที่ ๒ ในขณะคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โจทก์ร่วมที่ ๒ มี อายุเกิน ๒๐ ปี พ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรณินดีภาวะ แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นและ ไม่มีเหตุที่ศาลฎีกาจะต้องมีคำสั่งให้แก้ไขข้อบกพร่องในเรื่อง ความสามารถของ โจทก์ร่วมที่ ๒ อีก โจทก์ร่วมที่ ๒ ย่อมสามารถกระทำการใดๆ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของผู้ปกครองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา ๒๑

กรณีบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายฟ้องคดีแทนบุตรผู้เยาว์ เมื่อบิดามารดา จด ทะเบียนสมรสกัน เหตุบกพร่องในเรื่องความสามารถหมดไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๐๘/๒๕๐๙, ๒๗๔๑/๒๕๓๒)

ลว้สยาม ดอกดอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร ผู้พิพากษา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๔๑/๒๕๓๒ โจทก์ซึ่งเป็นผู้เยาว์ถูกระงับการแก้ไขสัญญาซื้อขายที่ดินโดยบิดาผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ฟ้องคดีแทน แม้ขณะยื่นฟ้องบิดามีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาโจทก์ ก็เป็นเพียงข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถในชั้นยื่นฟ้อง ซึ่งอาจแก้ไขให้ถูกต้องบริบูรณ์ได้ เมื่อบิดามารดาโจทก์ได้จดทะเบียนสมรสกันในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นแล้ว เหตุบกพร่องในเรื่องความสามารถของผู้ฟ้องคดีในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมหมดไป การฟ้องคดีของโจทก์จึงสมบูรณ์

แบ่งปัน สำหรับเตรียมสอบ เตรียมสอบ ทบพท. <https://www.LawSiam.com>

ลวีสยาม ดอทคอม
เตรียมสอบ 3 สนาม เนติบัณฑิต วิทยากร ผู้พิพากษา

แบ่งปันข้อมูล สำหรับเตรียมสอบ ทบพท. การศึกษา เฉพาะบุคคล เท่านั้น ไม่ได้ขาย - ห้ามจำหน่าย แจกแจก เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ การค้า หรือแสวงหากำไร ข้อมูลต่าง ๆ สกัดหลัก สรุป จากคำพิพากษาศาลฎีกา, คำบรรยายคดีฯ, อื่น ๆ และ/หรือ จากสมาชิกเว็บไซต์ ที่รวมแลกเปลี่ยน แบ่งปันระหว่างกัน ภายในกลุ่ม เท่านั้น.